

Írnok úr legyen szíves fölvenni, öt gyerekelem éheznek.

— Menj innen, nem érek rá. Mondtam, hogy nem kellesz. Most csak azokat veszem föl, akik a nyáron is itt szoktak dolgozni. Mi közöm a gyerekeidhez.

Duda elódalgott. Tudta, hogy semmi se használ. Mi közöm a gyerekeidhez — zúgott a fejében. Igen, az írnök úrnak nincs öt gyereke, az írnök úr még nem látott öt sápadt arcú vézna gyermeket éhezni . . .

Nagy csapat ember indult meg hazafelé, a nyirkos penésszagú viskókba. Akik nem voltak a nyáron az uraságnál tizenöt দিনárért dolgozni.

Most mi lesz? — jutott eszébe Dudának. Otthon csak egy kenyér van és ha az is elfogy... Nem mert tovább erre gondolni. Vagy van más is, aki most szegte meg az utolsó kenyeret, vagy tán meg is ette? És lehorgasztott fejjel megindult hazafelé, erősen szorítva hóna alatt a félkilónyi kenyeret és a két fej vöröshagymát.

Ősz Szabó János

Gornji Breg

Vonatunk zörögve halad a Szentá—szubotícai vonalon. Útitársaim azt mondják, ez azért van, mert gyorsított-személyvonat. Beszélgetésünkhöz vagonunk kerekének nyikorgása adja meg az egyhangú ütemet. Mintha csak a vidék és a környezet hangulatát átvette volna. Egyforma barna táblák, egyforma fehér tanácsok, egyforma emberek, vontatott beszéd a vagonban, útitársaim álmos tekintete, akármerre nézek, nyomasztó egyhangúság uralkodik embereken és tájon.

Velem szemben egy subarás bácsi ül. Megkérdem tőle, hova utazik?

Előbb akkurátusan végignézi rajtam és csak aztán felel:

— Én fiatal ur? Bogarasra. (E tisztelet félcipőmnek, nyakendőmnek és simára borotvált arcomnak szólt.)

— Én meg Felsőhegyre — mondom.

Az öreg kicsinylően néz rám.

— De ez nem áll meg ám csak Bogarason, vagy Zentán, s mindjárt hív is, hogy szálljak le Bogarason, majd ő útbaigazít Felsőhegy felé; el is kísér egy darabon.

Szerettem volna az öreggel Bogarasról elbeszélgetni, de mivel már alkonyodott, hát a városi közönség iránt különös előszere-tettel viseltető tanjai kuvaszokról szerzett tapasztalataim meg-másították elhatározásom és Szentáig utaztam.

Szentáról köves út visz Gornjibreg felé. Négy kilométer hosszú út ez a sínek mentén. Messziről már látszanak a domb körvonalai s a kiemelkedő templomtorony, mintha azt akarná elhíttetni a közeledővel, hogy falu fog a szeme előtt föltűnni. Pedig nem falu ez, hanem település. Egyike azon nyolc pusztának, amelyek Szentához tartoztak, s amelyek részben még ma is oda-tartoznak. Valamikor ez a vidék Szentá város szőlőskertje volt

Felsőszőlők névvel. A domb körülbelül nyolcszáz méter széles, kétezer hosszú és harminc-negyven méter magas. Az egyik oldalát szikes laposok határolják. Ezek legelőül szolgálnak. A főtelepüléstől mintegy háromszáz méterre egy kisebb település alakult ki Gombosfalu néven, de ezt is Felsőhegyhez számítják. A település közigazgatásilag Szentához tartozik. Postája nincs. Egy levélhordója van, aki az állomásnak kinevezett őrháznál naponta lebonyolítja a levélforgalmat, de az ajánlott levelek, csomagok és pénzküldemények átvétele és föladása csakis Szentán eszközölhető. Ez nyolc kilométernyi gyalogutat jelent. Valamikor a településnek rendszeres postaszolgálata volt, amelyet az elmúlt években egy óvónó bonyolított le. De áthelyezésével ez minden utánajárás ellenére megszűnt.

A színmagyar településnek 2.200 lakosa van, kb. 560 házzal. Gazdasági összetétele szomorú képet mutat. A lakosság fele földnélküli. A 10—30 holdasok alig vannak öten-hatan. Az öt holdon felüli kisbirtokosok száma huszonkettő-huszonöt. A lakosság többi része két holdon aluli törpebirtokos. Leggazdagabb a paplak: 35 hold földje van.

A földnélküliek napszamosok, de tekintve a település szegénységét, a napszámtervezés és napszámhátrány maga is fársztó munka. Így például a földmunkások jelentős része — különösen lányok és asszonyok — a 8—10 kilométerre fekvő csókai Léderer uradalomba járnak dolgozni. Ez napi 16—20 kilométer gyaloglást jelent 5—10 dinár napszámért. A helyzet májusik tart így. Májustól kezdve hónapszámra szegődnek el és nem járnak haza.

Városi olvasóim el tudják-e képzelni, mit jelent ez? Félkelni reggel négykor, gyalogolni 8—10 kilométert; dolgozni estig és gyalogolni ugyanannyit vissza 5—10 dinárért. Valóban a Londres által leírt afrikai banán-motor sem olcsóbb munkaerő. Az utóbbi évek még jobban megnehezítették a földmunkások helyzetét. A környék nagyobb birtokosai a földmunkások 1935—36-os mozgalmának ellensúlyozására, passzív vidékekről hozott munkásokkal végeztetik el az egyszerűbb munkákat (kukoricatörés, répaszedés stb.). Ezek igénytelenségüknél fogva hatalmas versenytársat jelentenek az amúgy is rövid időny alatt.

A törpebirtokosok helyzete valamivel jobb, mint a földművelőké. A jószágnevelés jelentős szerepet játszik létfenntartásukban és a föld is megtermi a konyhára valót, de mindez messze van attól, hogy egy család akármilyen szűkösen is megéljen belőle. Ezért ott vannak ők is majdnem minden mezei munkánál, mint a földművelők, különösen a dohánytermelés megszűnése óta. A napszámra kényszerült törpebirtokosság nagy száma súlyosan érezteti hatását a mezei munkabérek színvonalán. Amíg a földművelőknek érdekük a magasabb napszám, a jobb aratási százalék, mert hiszen megélhetésüknek ez az egyetlen forrása — addig a törpebirtokosság a napszámra járást és aratást a létfenntartásnál nem mint egyetlen, hanem mint annak egyik segédeszközét veszi igénybe. Így aztán könnyebben fogadja el a számára hátrányosabb munkafeltételeket is. Gazdasági helyzeténél fogva ez a réteg igen ingadozó. A válság éveiben, amikor az összes fennálló lehetőségek kihasználása sem adja meg a megélhetéshez

legszükségesebb minimumot, ez a réteg vállalva küzd a földmunkásokkal. De a legkisebb gazdasági javulás elegendő ahhoz, hogy a mai rend erkölcsi alapelvét érvényesítve, a „kaparj kurta-naked is lesz“ jelszó szellemében olesóbbért mennek el dolgozni mint a földmunkások. Ezért történhetett meg, hogy a tavalyi cséplésnél Gornyi-Bregen csak 2½ százalékért dolgoztak, míg tőlük néhány kilométerre, Adán, ugyanezért a munkáért 3 ¼—4 ½ százalékot fizettek.

A törpe és a kisbirtokosságot nagy csapás érte a monopol igazgatóságának rendeletével, amellyel a vojvodinai dohánytermelést korlátozták. Így a csókai beváltó-állomás mennyiségét 18 millió palántáról 5 millióra szállították le. Ezt a mennyiséget a Léderer uradalom és néhány bánáti falu között osztották fel. 1936—37-ig a településnek majdnem főforrása a dohánytermelés volt. Ezzel szemben az elmúlt évben, kevés kivétellel, dohánytermelésre senki sem kapott jogot. A település életszínvonalának következtében erősen esett. A nincstelenek nagy része kereset nélkül maradt és ezért vásárló ereje és életszínvonaluk csökkent. A törpebirtokosok mind nagyobb számban menetelnek terményeikkel Szentára felé, sőt már Szuboticára is ellátogatnak.

Az 1920-as agrárreform áldásaiból a település lakói kimaradtak. A zágrebi Nemzeti Tanács 1918-XI-26-iki határozatával elsőnek mondta ki a kibontakozó új állam területén az agrárreform végrehajtását, tervbevette „a nagybirtokok kisajátítását a földnélküli proletáriátus és szegényparasztság telepítése céljából.“ Ezt a határozatot magáévá tette Szerbia és Crnagora Nemzeti Tanácsa is és Sándor régens-trónörökös 1918-XII-12-iki kiáltványában a következőket mondta: „Azt kívánom, hogy azonnal megkezdődjék az agrárkérdés igazságos elintézése, a jobbágyság és a nagybirtok megszüntetése. A föld eddigi tulajdonosaik igazságos kártalanításával a szegény földművelők között osztassék föl.“ Igazságos és pártatlan, vallásra és nemzetségre tekintet nélküli földreformnak a körvonala bontakoztak ki, de a szép eszme és annak kivitele, amely ígéretként ragyogott a földre szomjas nép előtt, míg a különböző politikai áramlatok és pártok dzsungeljén keresztül jutott, számtalan változtatáson esett át és mire megszületett, a vojvodinai földreváró tömegek nagy része továbbra is föld nélkül maradt.

Szentára város ötezer holdjának a felosztásánál a település szegényei nem kaptak semmit. Mégis a földtűró népek sajátjával, békés egyetértésben éltek a máshonnan jött települőkkel, akik nem lévén házuk, egész 1926—27-ig közöttük laktak.

Gazdaságilag a lakosság töle telhetőleg szervezkedik. Van két gazdaköre, a „kis“- 60, és a „nagygazdakör“ 22—23 taggal. Ez utóbbi összetételére sehogy sem illik a „nagy“ jelző, mert hiszen tagjai semmiesetre sem nagygazdák. Azonban a település keretein belül annak számít, mert a „tehetősebbek“ idetömörülnek. Működésük anyagi eszközök hiányában csak tanácsadásra szorul.

A kiscgazdakör aktivitásából megszületett fogyasztási szövetkezet szintén magán viseli a telep gazdasági jellegét. A szövetkezet 120 tagja egy-egy részjegy fölött rendelkezik, amelynek ára 10 dinár s az így összejött 1.200 dinár teszi a szövetkezet

alaptőkéjét. Ehhez járul még az utolsó választások előtt kiutalt 5000 dinár állami segély. A kisgazdakórnek könyvtára is van 250 könyvvel. A település jelentős része a földmunkásság az 1905-ös nagy mezőgazdasági sztrájkhullám óta gazdasági szervezet nélkül áll.

Kultúrintézményei 1 iskolából, melyben kevés a tanító és 1 keresztes-egyletből állanak. Az utóbbi célja az ifjúságot magaköré gyűjteni, de működése a sakkozáson és bálak rendezésén nem terjed túl. Ezzel szemben 6 kocsma virágozik a település területén.

Szakács Gábor

Mese

**A cipőjüket madzaggal kötötték,
nadrágjuk elől térdük vigyorog.
S ebben az édes, márciusi fényben,
foguk vacog.**

**Csavargó kedvük semmi sem veri,
üres tarisznya, ház, meleg, világ.
Csak ballagnak és füttyük hangossas
s a rongyos gomblyukban virág.**

**Az országúton találkoztak nemrég,
az egyik szőrnyű büszkén pöffögött.
Csiklit szedett, nagyon sokat talált,
hármát, négyet, ötöt.**

**Oszt megkínálta, akit fölszedett,
az országútnak másik vándorát
s füstös orrlikkal szított ám a szót,
a vándorsors savanyú borát.**

**Hát csak mentek, lassan, vonakodva
és fogytak hosszú ezerméterek.
S ahogy meséltek kuckót, munkát, sorsot.
kevés napszámot, életet.**

**Az egyik így: te is csak senki vagy,
akárcsak én, komám, mert én is az vagyok.
Nincsem semmim se, de ezt felezem,
úgy vedd, ahogy adok.**

**A másik is lelkesen esküdött:
ilyen komám nem volt még sohasem.
Amim csak lesz, a fele a tiéd,
a szeretőm, a kenyerelem.**